7.10.2016

Osastopäällikkö Risto Artjoki

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan maatalousjaoston
asiantuntijakuuleminen 7.10.2016

VALTION VUODEN 2017 TALOUSARVIOESITYS – maatalouteen liittyvät kysymykset

Luku 30.10 Maaseudun kehittäminen (muutos TA2016 / TAE2017: n. + 22 milj. euroa (+ 7 %))

Maaseudun kehittämisen ensisijaisena tavoitteena on maaseutualueiden potentiaalin hyödyntäminen sekä elinvoimaisuuden lisääminen kestävällä tavalla. Maaseudun kehittämisen tavoitteita tuetaan muun muassa maaseudun yritystukien, tutkimus- ja kehittämishankkeiden sekä maaseudun neuvonnan avulla. Keskeisiä välineitä ovat Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelma 2014—2020 (jäljempänä *maaseutuohjelma*) sekä työ, joka tehdään maaseutupolitiikan neuvoston ja saaristoasiain neuvottelukunnan koordinoimana.

Maaseutuohjelmasta rahoitettavat toimenpiteet budjetoidaan luvuissa 30.10 ja 30.20 ohjelman arvioidun etenemisen mukaisesti. Maaseutuohjelmaan sisältyviä rahoituskohteita ovat maatalouden aloittamis- ja investointiavustukset (mom. 30.10.40), eläinten hyvinvointikorvaukset (mom. 30.10.43), alueellinen ja paikallinen maaseudun kehittäminen (mom. 30.10.64), ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto, neuvonta ja ei-tuotannolliset investoinnit (mom. 30.20.43) sekä luonnonhaittakorvaukset (mom. 30.20.44).

Maaseutuohjelman rahoitus (1 000 euroa) muuttuu vuoden 2017 talousarvioesityksessä vuoden 2016 varsinaiseen talousarvioon verrattuna seuraavasti:

Momentti	v. 2016 varsinainen talousarvio	v. 2017 talousarvioesitys	Muutos 2016–2017
30.10.40	54 800	71 976	+ 17 176
30.10.43	67 767	67 767	–
30.10.64	82 630	109 440	+ 26 810
30.20.43	300 043	300 043	–
10.20.44	546 888	551 888	+ 5000
Yhteensä	**1 052 128**	**1 101 114**	**+ 48 986**

Maaseudun elinkeinotoiminnan korkotuen (mom. 30.10.41) ja luopumistuet ja -eläkkeet momentin 30.10.42 määrärahat ovat edellisvuotta pienemmät, mutta niiden arvioidaan olevan riittäviä momenteilta rahoitettavaan toimintaan.

Momentin 30.10.50 (Valtionapu maaseudun elinkeinotoiminnan kehittämiseen) määräraha alenee 2,4 milj. eurolla (- 41 %), millä on väistämättä vaikutuksia neuvontajärjestöjen toimintaan.

Momentti 30.10.54 (Hevostalouden edistäminen hevoskasvatuksen ja hevosurheilun edistämiseen tarkoitetulla rahapelitoiminnan tuotoilla) täsmentyy täydentävän talousarvioesityksen yhteydessä, kun Veikkaus Oy:n arvio vuoden 2017 tuotosta on käytössä. MMM:n hallinnoima osuus jaettavasta tuotosta on hallituksen esityksen mukaan 4 %.

Maaseudun kehittämiseen momentilla 30.10.63 käytettävissä oleva määräraha alenee 0,5 milj. euroa edellisvuodesta. Lisäksi saaristoasiainneuvottelukunnan käytettävissä oleva rahoitus alenee vuonna 2016 vielä käytössä olleen työ- ja elinkeinoministeriön ns. maakuntarahan päätyttyä.

Luku 30.20 Maa- ja elintarviketalous (muutos TA2016 / TAE2017: n. - 25 milj. euroa (- 1 %))

Maataloustuotannon kannattavuuteen ja viljelijöiden tulokehitykseen vaikuttavat myyntitulojen ja kustannusten ohella keskeisesti EU:n ja kansallisten viljelijätukien määrä. Tukien osuus maa- ja puutarhatalouden kokonaistuotosta on noin kolmannes. Viljelijöiden tulotasoon ja tuotannon kannattavuuteen vaikutetaan erityisesti EU:n suorien tukien (mom. 30.20.41), luonnonhaittakorvausten (mom. 30.20.44) ja maa- ja puutarhatalouden kansallisten tukien (mom. 30.20.40) avulla. Viljelijätuista noin puolet sisältyy maaseutuohjelmaan. Oheisessa taulukossa on tarkasteltu viljelijätukien kehitystä tukivuosina 2015–2017.

Vuosien 2015—2017 viljelijätuet ja tukien EU-osuudet (milj. euroa)[1)]

	2015[2)]	2016 arvio[3)]	2017 arvio
Eläinten hyvinvointikorvaukset	65	68	68
— valtion osuus	38	39	39
— EU:n osuus	27	29	29
Maa- ja puutarhatalouden kansallinen tuki	327	322	335
EU-tulotuki[3)]	523	523	523
Peltoalaperusteiset ympäristökorvaukset, luonnonmukainen tuotanto ja ei-tuotannolliset investoinnit yhteensä	249	278	290
— valtion osuus	144	161	168
— EU:n osuus	105	117	122
Luonnonhaittakorvaukset yhteensä	552	547	552
— valtion osuus	455	450	455
— EU:n osuus	97	97	97
Yhteensä viljelijätuet	1 716	1 738	1 758
— valtion osuus	964	972	987
— EU:n osuus	752	766	771
— EU:n osuus, %	44	44	44

[1)] Taulukossa on tarkasteltu vuosiin 2015—2017 kohdistuvaa tukea. Tuen maksatus voi jakautua tukivuodelle ja sitä seuraavalle vuodelle.
[2)] Vuoden 2015 lisätalousarvioissa budjetoitiin kertaluonteisesti yhteensä 20 milj. euroa momentille 30.10.44 maatalouden toimintaedellytysten turvaamiseen Venäjän asettamista vastapakotteista johtuvien vaikeuksien korvaamiseen.
[3)] Vuonna 2016 arvioidaan maksettavan lisäksi EU:n kriisitukea 8,9 milj. euroa. Taulukossa ei ole otettu huomioon hallituksen budjettiriihessä päättämiä toimia, jotka on tarkoitus sisällyttää vuoden 2016 III lisätalousarvioon.

Hallitus on vuosia 2017–2020 koskevan kehyspäätöksen ja syyskuu 2016 budjettiriihen yhteydessä tehnyt monia päätöksiä, joilla viljelijöiden taloudellista tilannetta pyritään helpottamaan. Osa näistä päätöksistä sisältyy vuoden 2017 talousarvioesitykseen ja osa tullaan antamaan eduskunnalle vuoden 2016 III lisätalousarvioesityksen yhteydessä.

Vuoden 2017 talousarvioesitykseen sisältyy maa- ja puutarhatalouden kansallisen tuen (mom. 30.20.40) määrärahan lisäys 10 milj. eurolla, joka on tarkoitus kohdentaa erityisesti investointeja tehneille tiloille. Kehyspäätöksessä kansallisen tuen määrärahaa korotettiin 6,7 milj. eurolla (myös v. 2018) sekä luonnonhaittakorvauksiin käytettävissä olevan määrärahan leikkaus (20,3 milj. euroa) vuodelta 2017 peruttiin.

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa (mom. 33.80.40 Valtion korvaus maatalousyrittäjien lomituspalveluiden kustannuksiin) on ehdotettu 10 milj. euron määrärahaa lomituspalveluiden palvelumaksujen alentamiseen sekä 1,0 milj. euron määrärahaa Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen toteuttamaan varhaisen välittämisen toimintaan (mom. 33.80.50 Valtion korvaus maatalousyrittäjien ja turkistuottajien lomituspalveluiden hallintomenoihin).

Hallitusohjelman mukaisesti maatalouden kannattavaan kasvuun panostetaan Maatilatalouden kehittämisrahaston (Makera) kautta hallituskauden aikana vuosina 2016—2018 yhteensä 90 milj. eurolla, mistä vuoden 2017 talousarvioon sisältyy 38 milj. euroa. Investointitukea suunnataan pääasiassa kotieläin- ja kasvintuotannon rakentamisinvestointeihin, lisäksi tuetaan mm. salaojitusta, eläinten hyvinvoinnin ja työympäristön parantamista sekä edistetään kotimaisen, uusiutuvan energian käyttöä.

Maa- ja elintarviketalouden kilpailukykyä voidaan lisätä mm. kasvattamalla tuotannon jalostusarvoa elintarvikeketjussa, lisäämällä kotimaisen ruuan osuutta, kasvattamalla vientiä tai esimerkiksi erikoistumalla. Talousarvioesityksessä mom. 30.20.47 (Kansallinen ruokaketjun kehittäminen) määrärahaan sisältyy hallituksen kärkihankkeeseen Biotalous ja puhtaat ratkaisut / suomalainen ruoantuotanto liittyen 2,5 milj. euron määräraha.

Maatalouden tulo- ja kannattavuustilanteen kehitys

Luonnonvarakeskus Luke julkisti 5.10.2016 uusimmat kannattavuuslaskelmansa Taloustohtoripalvelussa (luke.fi/taloustohtori). Maatalouden ennakkotulokset vuodelle 2015 ja ennustetulokset vuodelle 2016 pohjautuvat Luken keräämän maatalouden kannattavuuskirjanpitoaineiston tietoihin. Ennusteissa on otettu huomioon sekä tuotteiden että tuotantopanosten hintamuutokset ja maataloustuissa tapahtuneet muutokset.

Vuonna 2015 lähes kaikkien maataloustuotteiden tuottajahinnat putosivat, ja kehitys on jatkunut vielä tänäkin vuonna. Markkinatilanne on Suomessa ja koko EU:ssa edelleen vaikea. Maatalouden keskimääräisten tuotantokustannusten arvioidaan kasvavan vuonna 2016 noin kahdella prosentilla edellisvuodesta, vaikka esimerkiksi energiakustannukset ovatkin hieman pienentyneet. Kustannusten nousun myötä yrittäjätulo on pienenemässä edellisvuoden 10 900 eurosta noin 9 400 euroon yritystä kohti. Kannattavuuskerroin alenee 0,24:stä noin 0,20:een. Siten yrittäjätulo kattaa enää 20 % tavoitteena olleista korvauksista yrittäjäperheen työlle ja yritykseen sijoitetulle omalle pääomalle.

Maatilojen kannattavuuskehitykseen vaikuttavat monet tekijät, ja tilojen välillä tulo- ja kannattavuusvaihtelu on suurta. Esimerkiksi markkinoiden hintamuutokset vaikuttavat eri tiloilla eri voimakkuudella. Vuonna 2016 maatalousyrityksistä 38 prosentille ei Luken ennusteen mukaan jää yrittäjätuloa lainkaan eli kannattavuuskerroin jää negatiiviseksi. Kannattavuuskertoimella mitattuna vähintään ykköseen eli kannattavuustavoitteeseen on yltämässä vain 7 % yrityksistä.